

שבת קודש, תשע"ב
פרשת שלח
ספ"א
עלון מס. 127

הגיליון יוצא לאור בסיוע
ידידנו הדגול
ר' אילן כהן צדק שיח'
להצלחתו בכל העניינים

בית ה'

נקודה למחשבה - מאירה בפתיחה לפרשה

מיסטיקה בגבול איראן

השנה היא 1979 בה תופס האייתולה חומייני את מושכות ההנהגה הקיצונית באיראן. משפחה יהודית נסה על נפשה מפני סוכני המשטר. מורה דרך מסתורי מוביל אותם בדרך חתחתים אל החופש. 'מיהו האיש?' - רודפת אותם התעלומה...

גמלים שארך בימים הראשונים שמונה עשרה שעות רצופות. אותם ימים טרופים השאירו את חותמם הרע על האם. נזק בלתי הפיך נגרם לה בגב. "עוד מילה אחת של תלונה ואני תוקע כדור בראש שלך", צרח הנווט כאשר העיז אחד מהם להתלונן על תת-התנאים להם היו נחשפים במהלך הבריחה.

באחת הפעמים ארבו להם שודדי דרכים מזוינים. אלה נהגו להתנפל על היהודים שניסו לברוח מאיראן ולבזוז את רכושם. שארית כספה של האם שכלל מעט יהלומים הלך אף הוא ממנה. כך נותרה האלמנה בידיים ריקות.

ביום סבלו הבורחים מקרני השמש היוקדת, לבילה הצניעה חדרה לתוך עצמותיהם ללא רחמים. עם הזמן נהיו ההרים תלולים מאוד, כאן הם ירדו מעל גבי הגמלים ועברו לרכב על חמורים. השבילים היו כה צרים עד שפסיעה אחת לא במקום והחמור יחד עם רוכבו היו מדדורים לתהום הפעורה תחתם.

התנהגות מורה הדרך הייתה מוזרה. מצד אחד הוא התחלק איתם במי השתייה בשוויון, פרס להם מלחמו ואף לימד אותם כללי הישרדות בסיסיים. מאידך, האיומים התכופים שיצאו מפיו הפחידו אותם מאוד. לא נותרה להם ברירה אלא להמשיך ולשתוק.

סאת הייסורים לא פסקה. נהר קפוא חצה את נתיב הבריחה וחסם את דרכם. הם נכנסו לתוכו עם החמורים שסירבו בעקשנות לנוע בתוך המים הקרים. תוך כדי צליחת הנהר נשמטו נעליהם וצנחו לתוך המים שהיו גם מזוהמים מאוד. כשעלו על הגדה השנייה החמורים המבוהלים התקשו ללכת. "לרדת כולם!" פקד הנווט, כולם נאלצו לצעוד על האדמה יחפים. לרוע המזל היא הייתה משופעת בשיחי קקטוס דוקרניים, ובאבנים משוננות. רגליהם זבו דם והם עשו מאמץ עליון כדי לא לפרוץ בבכי. את הילדה הקטנה בת השלוש נשאו האם ובניה הגדולים לחילופין על הידיים, כדי שלא תמעד, חלילה.

הם צעדו עכשיו במעלה הר תלול במיוחד. בראשו נמתח גשר חבלים אל רכס ההר ממול כשלמטה משתרע וואדי עמוק. החבלים היו בלויים והם נראו כמחזיקים בקושי רב את המשקל העצמי

חריקת בלמים נשמעה ברחוב הראשי. טנדר אזרחי נעצר מול פתח חנות לממכר שטיחי יוקרה. קבוצת בריונים חמושים זינקו מן הרכב ישר לתוך החנות. הם השתייכו ל"כוח ההתנגדות הנייד", הבסיג', מיליציה צבאית למחצה שכפופה למשמרות המהפכה האיראניים. "אתה בוגד!" הטיח אחד מהם בבעל העסק ואז ירה בו למוות...

היו אלה ימי המהפכה האסלאמית באיראן של סוף שנות השבעים. השאה הפרסי הפרו-מערבי הודח מכיסאו וברח מן המדינה. את צמרת השלטון תפסה קבוצת אנשי דת קיצוניים בראשות המנהיג העליון, האייתולה ח'ומייני. מסע דיכוי אכזרי הופעל כנגד אויבי וסמלי המשטר הקודם. אחד מקורבנותיו היה סוחר יהודי מצליח שנחשד כסוכן של השאה.

האלמנה ששמעה על הטרגדיה הבינה מהר מאוד כי האדמה תחת רגליה רועדת. סוכני משטר האייתולות בדרך אליה, וכי מחובתה לעזוב את איראן במהירות. כל נסיעה מחוץ לגבולות המדינה חייבה אישור רשמי מצד השלטונות, מה שהיה חורף את גורלה מיידית. היא לא יכלה למכור את הנכסים הרבים כדי לא לעורר חשד. גם לספר על תוכניותיה היה דבר מסוכן מאוד. בניסיונותיה הנואשים לשמור על צלם אנוש יצירה האלמנה הבודדה קשר עם מברחי גבולות שהיה ידוע בעזרתו ליהודים שרצו להימלט מאיראן לתורכיה דרך ההרים. 'שלא תעזי לארוז אפילו מזוודה אחת', הורה לה, 'השכנים עלולים לשים לב ולהזעיק את המשטרה'.

בתיק צד היא העמיסה תכשיטים ויהלומים. אספה את ילדיה ואמרה להם: "אנחנו יוצאים לעשות קניות." כך עזבה האישה את ביתה מתוך ידיעה שלעולם לא תשוב אליו.

הלילה ירד על עיר הבירה האיראנית, טהרן. באחד מפרבריה נפגשו הנמלטים עם מורה הדרך. האלמנה העבירה לו את רוב כספה. מרגע זה התחיל סיוט נוראי עבור האלמנה וארבעת ילדיה.

הם שהתרגלו לרמת חיים גבוהה במיוחד שכללה נופשים יוקרתיים בחו"ל, רכבי שרד וצוות משרתים שעמד מוכן לכל קריאה מצידם - עמדו להתמוטט בגלל המסע. הוא כלל מסע רכוב על גבי

שלהם. כאשר התבוננה האם למטה היא קפאה על עומדה באימה. "עד כאן!" צעקה בקול לא לה, "די! איני מסוגלת עוד להמשיך! נגמרו לי הכוחות!"

שום תגובה לא נשמעה. רק קול מתכתי נוקשה הפר את חלל האוויר. מורה הדרך שלף את האקדח שנשא ברשותו, דרך אותו וכיוון את קנהו לעברה. "אני לא רק יודע רק לאיים, אני יודע גם לקיים", כך אמר בשקט, "אם את לא ממשיכה הלאה אני הורג אותך עכשיו, פה במקום הזה!"

בדממת מוות הושיטה האם את ידה הרועדת לביתה הקטנה, מכריחה את עצמה לאחוז בחבלים בכוחות לא לה. בתוך ליבה היא רתחה מזעם על המדריך האיראני שהאייץ בהם ללא רחמים.

שבועיים וחצי של מסע מתמשך חלפו. קבוצת הפליטים היהודים עברה את הגבול הטורקי. הם נשמו לרווחה ופנו להיפרד ממורה הדרך. אז, מול עיניהם המשתאות - התרחש מחזה מדהים! אותו אחד שהיה לאורך כל הדרך אדם קשוח - כרע עתה ברך לפניו. הוא חיבק בחום את כל אחד מן הילדים. העתיר על לחיים נשיקות חמות לרוב, ובירך את האלמנה ברגש רב. "עכשיו, לפני שאני הולך", אמר בקול חנוק, "הרשו לי לגלות לכם סוד אותו הסתרתי מכם עד לרגע זה. אתם עצם מעצמי ובשר מבשרי. יהודי הנני בדיוק כמוכם. נאלצתי להתנהג איתכם בצורה אכזרית ואפילו לאיים על חייכם בנשק. ועל כך אני מצטער מאוד. עם זאת, אילו הייתי מגלה את זהותי כבר בהתחלה והייתי חביב איתכם - לא הייתם מסוגלים לסיים את המסע המפוך הזה." דמעות הציפו את עיניו עת כשאמר: "אני גאה בכל אחד מכם. כולכם גיבורים אמיתיים." ואז הסתובב האיש ופנה לחזור לכיוון איראן...

"וַיִּדְבַּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן...". פתיח פרשתנו מתאר בסדר כרונולוגי את אחת הפרשיות הצורבות ביותר בתולדות האומה היהודית. משלחת ריגול המורכבת מנציגי השבטים יוצאת לפטרל בארץ כנען. בחזרה החלק הארי שמבין המרגלים מתאר בהיסטוריה את אשר ראו עיניהם. התוצאות לא אחרו לבוא. העם נכנס לפאניקה וממורר בבכי במשך אותו הלילה. הוא מאיים לחסל את יהושע וכלב שניסו להיות אופוזיציה לוחמת ולהפגין אופטימיות בכל מצב. המחזה המינורי של מחנה שלם היושב בפתח האוהלים ומבכה את מר גורלו נחרט בזיכרון הקולקטיבי הלאומי כמופע מקדים של ליל תשעה באב. בגין פרשיה מטלטלת זו נתקעו מקלות בגלגלים של תהליך הכניסה לארץ, הוא נבלם לפרק זמן ארוך. נחרץ גורלו של האליטה האינטלקטואלית ביותר שהייתה קיימת אי פעם על פני האדמה, דור המדבר, בהכרזה השמימית הדרמטית: "במדבר הזה, יפלו פגריכם."

חרף האלמנטים המשמעותיים הללו - פונה האל למשה ונותן לו אור ירוק עבור פעולה זו. מדוע? התשובה לכך נמצאת בפתיח הפסוק הראשון של הפרשה: "שלח", תשגר את המרגלים "לך", לפי

התפיסות האנושיות, הידיעה המסוימת שלך ("לך: לדעתך". רש"י), בתור מנהיג המוביל את העם לארץ זרה ומעוניין במידע מודיעיני אסטרטגי וטקטי טרם כיבושה. בד-בבד יש דברים נסתרים. רבדיה הפנימיים של המשימה, הפרשנויות המיסטיות הנלוות לה, כל אלו הינם עבורך בגדר חור שחור, תעלומה וחידה סתומה. הם נמצאים מעל לשליטה האנושית המוגבלת שלך. רק אני האל מורה הדרך, הכוח העליון הנסתר בבריאה, קובע מראש את סדר השתלשלות הדברים, ההתחלה, האמצע והסוף. רק אני מודע לאמיתות שלהם, כמו גם להשלכות המאורע עבור הדורות הבאים.

חלק מן הלוט שאפף את ההרפתקה ההיסטורית - הסיר האמורא הארץ ישראלי תנחומא בר אבא (המאה ה-4 לספירה). ביצירתו הפופולארית "מדרש תנחומא" הוא בוחן רובד חיובי הכרוך עם ההחלטה האלוהית להשאר העם במדבר [מעבר לסיבה הפורמאלית המוצהרת בגין חטא המרגלים]. "אמר הקב"ה: אם אני מוליך דרך פשוטה עכשיו, מחזיקין איש-איש בשדה ובכרם ומבטלין את התורה, אלא אני מוליך דרך המדבר ויאכלו את המן, וישתו מי באר, והתורה מתיישבת בגופן". חששו של החכם הינו פסיכולוגי לחלוטין. מעבר דרסטי בין מצבים קיצוניים מערער את יציבותו של כל בן אנוש נורמאלי. אדם שעובר מיידית מעבודת לעולם של חירות מאבד את האיזון המנטאלי הבריא שלו. המשמעות: שקיעה בסוג של עבודת אחרת, "נהנתנות" שמה. הישימון, המדבר נטול הבעלות, הרכוש, הצבירה וההתעצמות. זהו מקום פנטסטי שכל עוצמתו טמונה במה שאין בו. שהייה בו מנתקת את האדם מן המרדף היומיומי האינטנסיבי, מרוץ החיים האובססיבי אחרי השגיות והתמכרות, ומאפסת אותו למצב אופטימאלי. כשזה קורה בצורה הדרגתית, יכולה החכמה העליונה, התורה לשדרג את חייו מעבודת לחירות.

כך מתברר, כי יד ההשגחה העליונה מנווטת את האירועים כפי רצונה האוטנטי בבלעדיות, מפגינה את עליונותה האבסולוטית, האין סופית על פני כל כוח כזה או אחר הקיים בעולם, קובעת את מהלך ההיסטוריה כבר מנקודת ההתחלה, ואף במבט לאחור מפקידה בידי נבחרת אינטלקטואלית של חכמים ומלומדים את האופציה הנפלאה לגלות פה ושם במנגינה המיסטית שמימית שלה - נקודות אור מעודדות.

"הכל נקבע מראש, ההתחלה וגם הקץ, על ידי כוחות שאין לנו שליטה עליהם, הכל נקבע מראש לחרק ולכוכב, בני אנוש, ירקות ואבק כוכבים - כולם רוקדים לפי מנגינה מסתורית, הנשמעת ברקע מפי חלילן נעלם."

אלברט איינשטיין (1879-1955) אבי תורת היחסות, מגדולי הפיזיקאים בכל הזמנים.

כאמור, רעיונות אלו קיבלו במה קדומה בפתיח פרשתנו, "שלח".

מסרון

"הדברים הנסתרים - מכוונים לפרטים"

לתגובות: bethashem@gmail.com

בברכת "שבת שלום ומבורך" לכל הקוראים היקרים מאת העורך וכותב המאמרים - יונתן דדון

העלון מוקדש להצלחה בתורה ויראת שמים ולכל העניינים ברוחניות ובגשמיות של הילדים היקרים והנעימים חיים וויטאל וניתאי בני אילנית